

Tekst 11 (uden for emnet)

Christian Winther: ”Skriftestolen”

Novelle, 1843

”Skriftestolen”

¹ I Magdalenekirken i *Girgenti*¹ havde man gjort forberedelserne til en stor fest. Alt var smykket på sædvanlig måde med røde tapeter og blomster. Arbejderne havde i middagsstunden forladt kirken, og der herskede nu den forunderlig vemodige stilhed, som i de katolske templer er så velgørende og opløftende.

To herrer vandrede i sagte samtale i den lange gang, der løber langs den nordlige side, ⁵ og syntes at nyde kirkens skygge og kølighed, som om det var en offentlig promenade. Den ene var en mand på omtrent fem og tyve år, stor, stærktbygget, bredskuldret, med et alvorligt ansigt, hvori ingen lidenskab syntes at have sat sit præg; det var Don *Antonio Carracciolo*, marchese² *d’Arena*. Den anden, fintbygget og slank og næppe udtrådt af ynglingsalderen,³ lod sit smukke, livlige ansigt, med de mørke, men næsten kvindelige ¹⁰ øjne, vende sig til alle sider med mønstrende blik, ret som om han havde noget at sige her; og det havde han også; thi det var den arkitekt, der havde forestået og ledet arbejdet, det var den for ikke længe siden fra Rom hjemkomne *Giulio Balzetti*. Med ét standsede denne.

”Jeg skal dog for løjer⁴ betro Dem, Signor Marchese! en hemmelighed, som ingen ¹⁵ kender, tror jeg, uden jeg,” sagde han i den fortrolige tone, hvormed man tiltaler en ven, i hvis hus man daglig kommer. ”De ved, at akustikkens⁵ virkninger undertiden spiller os bygmestre mangt et puds, hvor vi mindst ventede og mindst ønskede det. Et træf, en hændelse har lært mig, at når man står her – her på denne hvide marmorflise, så hører man aldeles tydeligt hvert ord selv af den sagtteste hvisken hist nede, langt herfra – *der*, hvor ²⁰ De ser den næstsidste skriftestol⁶ stå, uden at de, der befinder sig på linjen mellem disse to punkter kan fornemme et eneste ord, om de end er nok så nær ved hint sted. Bliv stående her! jeg vil gå ned til den betegnede⁷ skriftestol, og De vil undres over dette mirakel af naturen!”

Han ilede bort; men næppe havde han fjernet sig et par skridt, før marchesen hørte en ²⁵ tydelig hvisken, hvis indhold straks satte hans sind i den heftigste bevægelse. Han stod der stiv og marmorhvid i ansigtet, som rørt af en troldkæp, og den spændte opmærksomhed, der malede sig i hans ellers så rolige træk, lod formode, at han hørte noget meget mærkeligt. Han rørte ikke et lem,⁸ han åndede næppe, som en, der står på randen af en afgrund og frygter for at styrte ned, og hans rullende øjne og bankende hjerte var det eneste bevæ- ³⁰ gelige på ham.

I det samme kom den unge arkitekt tilbage og sagde alt i nogen frastand⁹ med smilende læber: ”Jeg kunne ikke komme til at gøre eksperimentet; thi i skriftestolen sad der nogen, så vidt jeg kunne skimte, en tilsløret dame – men, min Gud! hvad fattes Dem dog?”¹⁰

¹ *Girgenti*: større siciliansk provinsby (nu Agrigente), berømt for sin katedrals akustiske særegenhed.

² *Marchese*: italiensk adelstitel.

³ *Ynglingsalderen*: en yngre aldersklasse (ca. 16-18 år).

⁴ *For løjer*: for sjov.

⁵ *Akustikken*: de lydæssige forhold.

⁶ *Skriftestol*: særskilt, lukket rum i en katolsk kirke hvor præsten og den skriftende opholder sig under skriftemålet, som regel adskilt af en skillevæg med en lille luge. Skriftemål: bekendelse over for en præst af synder man har begået.

⁷ *Den betegnede*: den nævnte.

⁸ *Lem*: legemsdel.

⁹ *Frastand*: afstand.

¹⁰ *Hvad fattes Dem dog?*: hvad sker der med dig? Hvad er der galt med dig?

Marchesen lagde, på italienerens vis, fingeren på munden og forblev ubevægelig stå-
35 ende. Efter et par minutters forløb drog han et dybt suk; statuen fik liv og trådte ud af den magiske, fortryllede kreds.

”Det er slet intet, kære *Giulio!*” sagde han med venlig stemme, ”tænk blot ikke om mig, at jeg er overtroisk; men jeg forsikrer Dem, det hemmelighedsfulde, det overraskende ved dette besynderlige naturfænomen greb mig dog på en ganske egen måde. Kom,
40 lad os gå! I den frie luft vil jeg samle mig igen!” vedblev han, tog fortrolig Balzetti under armen, førte ham til promenaden¹¹ uden for byen, og da de tvende¹² herrer der en lille stund havde vandret frem og tilbage, tog han afsked med ynglingen,¹³ idet han sagde: ”I morgen efter festen kommer De vel, som sædvanligt, ud til vor villa? Til vi ses!”

- Næste morgen ganske tidligt trådte marchesen ind i sin kones forværelse. Kammer-
45 pigen, som just kom ind ad en anden dør, gjorde store øjne.

”Har din frue ringet?” spurgte marchesen.

”Nej, *Eccellenza!*” svarede pigen, dybt nejende og rødmende.

”Så bi¹⁴ her, til du bliver kaldt!” sagde marchesen og åbnede døren til påklædnings-
værelset, der lå foran sovekammeret. Idet han trådte ind, kom hans unge, yndige husfrue
50 ham i møde i en morgendragt, så let som vel muligt, nemlig således som hun var stået ud af sengen. Marchesen blev stående, ligesom frapperet¹⁵ ved sin kones dejlighed, og lod, som om han slet ikke bemærkede den indre uro og storm, der havde jaget alt blodet fra kinderne, medens det så meget desto voldsommere arbejdede i hjertet og hævede den fyl-
dige barm under den hvide natdragt.

55 ”Du er tidligt på færde, *Antonio!*” sagde næppe hørligt den unge kone med et usikkert smil og stærkt rødmende. ”Hvad vil du dog her?”

”Kunne det undre dig, min *Lauretta!* mine øjnes lys!” sagde marchesen med den blø-
deste og mest smigrende betoning, ”kunne det undre dig, om jeg kom både tidligt og sil-
de? Dog nej, elskeligste! det var i dag ikke egentlig dig, hvem mit besøg gjaldt. Du ved,
60 det er i dag den hellige Magdalenes¹⁶ fest, og at der er en stor højtid i den anledning, og jeg har nu fået det indfald at forberede mig til min andagt ved at betragte den herlige tizi-
anske Magdalene,¹⁷ som du har ophængt i dit sovegemak. Tillader du?” lagde marchesen til med finhed, idet han med langsomme, faste skridt nærmede sig døren.

”Der er så uordentligt derinde”, sagde den unge kone med et hurtigt blik gennem den
65 halvåbne dør, ”men – gå dog kun ind – jeg vil imidlertid her begynde mit toilette.”¹⁸

Og han trådte derind.

”Hvor yndig,” sagde han med en skalkagtig¹⁹ stemme, ”hvor yndig er dog ikke den-
ne uorden! Disse graciøst henkastede rober,²⁰ disse småbitte sko! hvor forunderlig
balsamisk,²¹ fantasivækkende er ikke denne luft! Der er ordentlig poesi i alt dette!”

70 Hans spejdende blik fæstede sig på den snehvide, åbne seng, hvis stukne silketæppe var trukket op og bredt ud, og under dette tegnede sig tydeligt konturerne af et menneske-
ligt legeme, der lå helt udstrakt, som for at røbes så lidt muligt.

¹¹ *Promenade*: meget bred gangsti der fortrinsvis er beregnet til spadsereture.

¹² *De tvende*: de to.

¹³ *Ynglingen*: den unge.

¹⁴ *Bi*: vent.

¹⁵ *Frapperet*: slået, overrumplet.

¹⁶ *Den hellige Magdalene*: Maria Magdalene. Jesus helbredte hende fra syv onde ånder; hun var en af de kvinder, der fulgte og tjente ham. Hun var til stede ved hans korsfæstelse, sammen med to andre gik hun ud til hans grav og fandt den tom; det var for hende, at den opstandne Kristus først viste sig med et budskab om opstandelsen, som hun skulle give videre til disciplene. Ifølge katolsk tradition på Christian Winthers tid, var Maria Magdalene en synderinde (prostitueret), der angrede sine synder. Hun blev derfor betragtet som et billede på de syndige, der angre og reflekterer over deres synd.

¹⁷ *Tizianske Magdalene*: Portræt af Maria Magdalene (se noten ovenfor) malet af den italienske maler Tizian.

¹⁸ *Toilette*: påklædning.

¹⁹ *Skalkagtig*: spøgefuld, drillende.

²⁰ *Rober*: kjoler.

²¹ *Balsamisk*: vellugtende.

”Jeg vil sætte mig ned”, sagde marchesen med en rolig og blid stemme, ”og se mig rigtig mæt på dette mesterværk!”

⁷⁵ Idet han talte disse ord, tog han den hvide med brede blonder kantede trækkepude,²² lagde den sagte på det sted, hvor den skjulte persons ansigt måtte være, og satte sig dernæst med hele sit kraftige legemes vægt derpå, medens hans højre hånd fast stemmede og støttede sig mod den liggendes bryst. Uden at ænse de uvilkårlige, rasende konvulsiviske²³ bevægelser af den i dødsangst bestedte,²⁴ vedblev marchesen med rolig og fast

⁸⁰ stemme:

”Hvor det dog er fuldendt, dette billede! Hvor ædelt og ægte kysk²⁵ dækker ikke den skønne, bodfærdige²⁶ synderinde sine nøgne skuldre og sin barm med de lange, gule lokker og med de fine, veldannede hænder, medens det fromme, sønderknuste blik tåreblændet stirrer did op, hvorfra nåden og forbarmelsen skal komme! Man kunne blive digter ⁸⁵ ved at betragte et sådant kunstværk! Ak, men jeg mangler nu desværre aldeles talent til at improvisere. I dets sted skal jeg fortælle dig noget, som hændtes mig i går. Vor lille ven, *Giulio Balzetti*, førte mig om i Magdalene-kirken, og under vor vandring viste han mig et punkt og bad mig stå stille der, efterdi²⁷ man, som han sagde, just der tydeligt og grant²⁸ kunne høre, hvad der på et andet langt fraliggende punkt endog kun blev hvisket. ⁹⁰ Og meget rigtigt! På hint andet punkt står netop skriftestolen no. 6. Næppe havde jeg stillet mig på det anviste sted, før jeg hørte en yndig stemme – Gud må vide, hvis det var! – skrifte sine hjertesorger og sine små synder for pateren:²⁹ Hun havde en mand, sagde hun, som hun elskede – ja *hun* elskede ham, og *han* elskede hende; han var så god imod hende og lod hende have megen frihed – kort, hun lod manden vederfares³⁰ al den ret, han kunne ⁹⁵ forlange, Gud bevares! – men – hun elskede nu også en anden! – Hans navn nævnede hun ikke; det ville ellers ret have moret mig! det må nu være én af vore unge, smukke herrer her i byen! Denne *anden* elskede hun da – hun *kunne* ikke andet, sagde det stakkels barn, og mente også, at hendes hjerte vel havde rum til ham ved siden af manden. Han var så ædel denne anden, så elskelig, så smuk, og han tilbød hende – nej! det var hende en umu- ¹⁰⁰ lighed at nægte ham noget! desuden – når manden ikke vidste det, så var det ham jo ingen smerte; men om han så end fik det at vide, og hans kærlighed til hende var sand, så måtte han jo tilgive hende og blive ved at elske hende fremdeles – og meget andet sådant. Hun havde nu, fortalte hun, lovet ham en sammenkomst denne morgen tidlig – nu må stævne- ¹⁰⁵ mødet altså finde sted! – og fast besluttet for hans og hendes roligheds skyld at tilstå ham alt; thi så mente hun – hører du? så mente hun, ville dette nok snart gå over. Det er det, som de franske damer kalde passer ses caprices!³¹ Til sidst bad hun da meget graciøst om absolution³² i forevejen – det er så bekvemt! – og hun fik den. Hvad synes du, min sjæl, om alt dette?” sagde marchesen, idet han rejste sig fra sit rædsomme sæde, hvor al bevægelse var svundet.

¹¹⁰ ”Nej,” vedblev han i en spøgefuld tone, ”vore gode præster er alt for føjelige – at sige i almindelighed! – thi vor gamle Don Gregorio ville nok ganske anderledes have taget dig i skole, hvis du –” fortsatte han, medens han langsomt lagde hovedpuden tilbage på sit sted og slog tæppet til side. Det var arkitekten *Giulio Balzetti*; han åndede ikke mere.

²² *Trækkepude*: pude med betræk.

²³ *Konvulsiviske*: krampagtige.

²⁴ *Den bestedte*: den som er i en vis stilling eller situation; især om den der er i nød, fare, vanskelighed.

²⁵ *Kysk*: seksuelt afholdende eller tilbageholdende.

²⁶ *Bodfærdig*: som er rede til at gøre bod for sine synder, angre.

²⁷ *Efterdi*: eftersom.

²⁸ *Grant*: klart.

²⁹ *Pateren*: katolsk præst.

³⁰ *Vederfares*: her: få, tilkomme.

³¹ *Passer ces caprices*: lade sine luner få afløb.

³² *Absolution*: tilgivelse.

”Har du nylig været i skriftestolen min Laura?” spurgte marchesen.

115 Der kom intet svar.

”Nu står min engel vist igen med knappenåle i munden, og jeg har dog så tit tryglet dig om at lade være! Er det længe siden, du var til skrifte?” gentog han med forstærket stemme.

”Nej!” svarede den unge frue med halvkvalt røst.

120 ”Apropos!” sagde marchesen, idet han dækkede det græsseligt fordrejede og blå ansigt til med tæppet, ”Vi følges vel ad til kirkefesten i dag? Præcis ved middag begynder processionen,³³ og da lader jeg spænde for. Vi må ikke forsømme det.”

Han trådte ind i påklædningsværelset. Den unge kone sad i en stor lænestol, hendes fyldige, sorte fletninger hængte ned til begge sider, dødens bleghed dækkede hendes kin-
125 der og pande, og begge hænder hvilede på knæerne.

”Hvad fejler dig, elskede barn?” sagde marchesen med inderlig blidhed og uforandret venlighed på læberne. ”Du er nok kommen for tidligt op, min lille? – og så anstrenger du dig også alene med din påklædning! Hvor er din *Pipetta*? Nu skal jeg ringe!”

Han trak i klokkestrengen, nærmede sig til sin kone, trykkede et kys på hendes pande
130 og forlod værelset.

I middagsstunden, da alle stadens³⁴ klokker klang festligt, holdt marchesens rigt forgyldte stadsvogn, forspændt med fire, med gyldne kvaster prydede skimler, i paladsets hvælvede port, og en sværm af kostbart gallonerede³⁵ pager,³⁶ løbere, tjenere og jægere stod, ventende på herskabet.

135 Det varede heller ej længe, før marchesen i glimrende hofdragt, med stjerne på brystet og hatten i den ene hånd, ved den anden førte sin unge, dejlige, men dødblege frue med anstand og sirlighed ned ad de brede marmortrapper. Medens hendes ansigt syntes koldt og forstenet som statuerne, de skred forbi, strålede hans øjne med en usædvanlig livlighed og glans. Lakajerne strømmede til, vognen blev åbnet, de steg ind, og ud for den af
140 paladset, hen gennem gader, over torve, medens de vandrende vendte sig om og sagde til hverandre: ”Der kører et lykkeligt par!”

Arkitekten var forsvundet. Ingen anede, at han på festens dag lå død og blå, med rædsomt fordrejet ansigt i en ung dames garderobe på gulvet, mellem papæsker og sko; eller at han næste nat hemmeligt ved fruens gamle, tro tjener på et æsels ryg blev transporteret
145 til en nærliggende bjerghule og der nedstyrtet.

Til et Magdalenekloster³⁷ skænkede hun en betydelig sum for hans sjæls frelse.

Munken Don *Gregorio* – den fine verdens yndede skriftefader – blev også savnet; men han smægtede sin øvrige levetid i et underjordisk fængsel i et camaldolenserkloster,³⁸ hvorhen marchesens indflydelse havde bragt ham. At skriftestolen blev flyttet, begriber
150 man let.

Marchesen berørte aldrig denne sag for sin kone; såvel i verden, som i sit hjem behandlede han hende tilsyneladende med stor agtelse, ja stundom endog med en ham ellers ikke egen³⁹ ømhed. Men i hendes sovekammer satte han aldrig mere sin fod.

³³ *Procession*: højtideligt optog, især i forbindelse med en religiøs eller officiel begivenhed.

³⁴ *Stadens*: byens.

³⁵ *Gallonerede*: pyntede med bånd.

³⁶ *Pager*: unge (adelige) mænd ansat som tjenere ved et hof eller hos en adelsfamilie.

³⁷ *Magdalenekloster*: fra 1200-tallet en meget udbredt nonneorden, oprettet til at retlede prostituerede.

³⁸ *Camaldolenserkloster*: munkeorden stiftet i Italien i 1018, vægter uvirksomhed og streng askese.

³⁹ *Ikke egen*: her: ikke typisk.